ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 9.8.2022 г.
COM(2022) 391 final

2022/0233 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

През 2008 г. Комисията издаде Препоръка относно управлението на интелектуалната собственост (ИС) в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации (C(2008) 1329). От 2008 г. насам конюнктурата в областта на научните изследвания и иновациите (НИИ) се промени значително по отношение на участниците и сложността на екосистемите за НИИ, както и по отношение на глобалните предизвикателства. Пандемията от COVID-19 също показа неотложната необходимост от използване и оползотворяване на генерираните в Европейския съюз (ЕС) знания във връзка с научните изследвания и иновациите. Това налага създателите на политики да определят нови цели и да предоставят актуализирани насоки относно оползотворяването на знанията.

Ръководните принципи за оползотворяването на знанията ще заместят препоръката на Комисията от 2008 г., като ще се наблегне на максималното повишаване на стойността на инвестициите в областта на НИИ извън традиционния трансфер на знания. За оползотворяването на знанията се разчита на разнообразни канали[1] и се привличат всички действащи лица от екосистемата на НИИ с техните активи от знания. С помощта на ръководните принципи ще се коригират и пропуските при оползотворяването на знанията в държавите членки и ще се гарантира, че гражданите във всички държави членки могат да се възползват по-добре от резултатите от НИИ.

Със съобщението на Комисията от 2020 г. „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“[2] се поставят основите за разработване и актуализиране до края на 2022 г. на ръководни принципи за оползотворяване на знанията, както и кодекс на добрите практики с цел интелигентно използване на интелектуалната собственост. В Препоръката на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно „Пакт за научни изследвания и иновации в Европа“[3] оползотворяването на знанията се определя като една от приоритетните области за съвместни действия в подкрепа на европейското научноизследователско пространство (ЕНП).

В заключенията на Съвета относно „Бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство (ЕНП), приети на 26 ноември 2021 г.[4], беше одобрена програмата за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г. Тя включва като действие 7 по линия на ЕНП „Актуализиране на насоките на ЕС за оползотворяването на знанията“. Първият резултат от това действие е „Разработване и утвърждаване на ръководни принципи за оползотворяването на знанията“.

Ръководните принципи за оползотворяването на знанията ще бъдат подкрепени допълнително от два кодекса на добри практики, с които на участниците в

---

1 Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Канали и инструменти за оползотворяване на научните изследвания и иновациите: ускоряване на превръщането на знанията в нови устойчиви решения, Служба за публикации, 2020 г.

2 COM(2020) 628 final.

3 Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа, ОВ L 431, 2.12.2021 г., стр. 1.

4 Документ на Съвета 14308/21.

екосистемата за НИИ се предоставят по-подробни насоки относно прилагането на определени области от оползотворяването на знанията. В действие 7 по линия на ЕНП се предвиждат *Кодекс на добрите практики за интелигентно използване на интелектуалната собственост* и *Кодекс за изследователи на добрите практики по отношение на стандартизацията*.

Ръководните принципи се основават на съвместната работа на подгрупата на форума на ЕНП за оползотворяването на знанията, създадена от неформалната експертна група на Комисията за Форума за преход на ЕНП.

Настоящото предложение за препоръка на Съвета ще направи възможно приемането на обща позиция по отношение на принципите на политиката и мерките за подобряване на оползотворяването на знанията в ЕС, без да се налагат правно обвързващи разпоредби.

С ръководните принципи за оползотворяването на знанията ще бъдат подкрепени актуализираната промишлена стратегия за Европа[5] и Планът за действие на ЕС в областта на интелектуалната собственост[6] чрез повишаване на осведомеността на научноизследователската общност за значението на управлението на ИС, поощряване на ефективното използване и внедряване на ИС и гарантиране на по-лесен достъп до защитени с ИС активи и на тяхното споделяне. С тях ще се подкрепят и инициативите на Европейския зелен пакт и ще се засили връзката между научните изследвания и стандартизацията в съответствие със Стратегията на ЕС за стандартизацията[7]. В съответствие със съобщението на Комисията „Нова европейска програма за иновации“[8], ръководните принципи ще спомогнат и за използването на многостранните таланти, интелектуалните активи и промишлените възможности в Европа. С тяхна помощ ще се подобри и оползотворяването на знанията в университетите и ще се постави акцент върху творческите и предприемаческите умения, подкрепящи европейската стратегия за университетите[9], европейското пространство за образование (ЕПО)[10] и европейската програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост[11]. Освен това ръководните принципи са съобразени със заключенията на Съвета относно оценката на научните изследвания и реализацията на отворена наука, приети на 10 юни 2022 г.[12], в които се предлага при развитието на системите за оценка на научните изследвания в Европа да се изисква да се взема под внимание оползотворяването на знанията. И накрая, чрез ръководните принципи ще се укрепи капацитетът на системите за НИИ в подкрепа на създаването на обосновани с доказателства политики, публичните администрации[13] и по-доброто регулиране[14].

---

5 COM(2020) 102 final и COM(2021) 350 final.
6 COM(2020) 760 final.
7 COM(2022) 31 final.
8 COM(2022) 332 final.
9 COM(2022) 16 final.
10 COM(2020) 625 final.
11 COM(2020) 274 final.
12 Документ на Съвета 10126/22.
13 SWD(2021) 101 final.
14 COM(2021) 219 final.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

• Правно основание

Правното основание за настоящата инициатива са член 182, параграф 5 и член 292 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). В съответствие с член 292 от ДФЕС Съветът може да приема препоръки и ще действа по предложение на Комисията във всички случаи, когато Договорите предвиждат, че той трябва да приема актове въз основа на предложение на Комисията.

С член 182, параграф 5 се дава възможност за допълване на дейностите, предвидени в многогодишната рамкова програма, като на Европейския парламент и на Съвета се позволява, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура и след консултация с Икономическия и социален комитет, да установяват мерките, необходими за създаването на ЕНП.

• Субсидиарност (при неизключителна компетентност)

Съгласно член 179 от ДФЕС Европейският съюз (ЕС) ще има за цел да укрепва своите научни и технологични основи чрез създаването на европейско научноизследователско пространство, в което изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно, и да насърчава развитието на конкурентоспособността си, включително тази на своята промишленост, както и да поощрява научноизследователските дейности, смятани за необходими по силата на други глави от Договорите. Член 180 от ДФЕС гласи, че ЕС трябва да осъществява редица дейности, които допълват дейностите на държавите членки. Те включват поощряване на сътрудничеството със и между предприятията, научните центрове и университетите, както и разпространяване и оптимизиране на резултатите от осъществяването на научните изследвания, технологичното развитие и демонстрационните дейности в рамките на ЕС.

В съответствие с член 181 от ДФЕС ЕС и държавите членки трябва да координират своите дейности в областта на научните изследвания и технологичното развитие, за да осигурят съвместимост на своите национални политики и политиката на ЕС. В тясно сътрудничество с държавите членки Комисията може да предприема всякакви полезни инициативи за поощряване на тази координация, по-конкретно инициативи, насочени към разработване на насоки и показатели, организиране на обмен на най-добри практики и подготовка на елементите, необходими за периодично наблюдение и оценка. Европейският парламент трябва да получава изчерпателна информация за това.

Целта на ръководните принципи за оползотворяването на знанията е да се приеме обща позиция по отношение на принципите на политиката и мерките за подобрено оползотворяване на знанията от националните, регионалните и местните създатели на политики. Прилагането на ръководните принципи ще гарантира, че данните, резултатите от научните изследвания и иновациите се превръщат ефикасно в устойчиви продукти, процеси, услуги и политики, които имат социално-икономическа стойност и са от полза за обществото. Предложената инициатива е в съответствие с членове 179 и 181 от ДФЕС, които предоставят на ЕС цялостната компетентност да подкрепя, координира или допълва действията на държавите членки във връзка с дейностите им в областта на научните изследвания и технологичното развитие. Като акцентира върху повишаването на осведомеността, обмена на най-добри практики и взаимното обучение относно ключовите аспекти на оползотворяването на знанията, настоящото предложение за препоръка на Съвета ще подобри създаването на стойност,

произтичаща от резултатите от НИИ в държавите членки, без да се налагат правно обвързващи разпоредби.

Консултациите с държавите членки (в рамките на Форума за преход на ЕНП, създаден като неформална експертна група на Комисията) и заинтересованите страни също така показаха, че се усеща необходимост от актуализиране на препоръката на Комисията от 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и от предизвикване на промяна в културата чрез преминаване от традиционното разбиране за трансфер на знания към оползотворяване на интелектуалните активи, генерирани от широк набор от дейности за НИИ, включващи все по-голям обем съвместна работа от различни видове участници в екосистемите за НИИ.

Чрез препоръка на Съвета ще се осигури добавена стойност при създаването на политиката, като се повиши видимостта на ръководните принципи в държавите членки и сред заинтересованите страни. Това ще улесни приемането от страна на ЕС на позиция за получаване на по-голяма социално-икономическа стойност от резултатите от научните изследвания и иновациите.

- **Пропорционалност**

Предложените действия са пропорционални на преследваните цели. С предложението се подкрепя постигането на целите на новото ЕНП. То допълва усилията на държавите членки за оползотворяване на знанията. В предложението се зачитат практиките на държавите членки и се прилага нюансиран подход, който отразява различното икономическо, финансово и социално положение на държавите членки, както и многообразието на научноизследователските системи и на съответните институции и организации. В него също така се признава, че различните национални, регионални или местни условия биха могли да доведат до различия в начина, по който се изпълнява предложената препоръка.

В съответствие с член 5, параграф 4 от Договора за Европейския съюз нито съдържанието, нито формата на предложената препоръка на Съвета надхвърлят необходимото за постигане на нейните цели. Ангажиментите, които държавите членки ще поемат, не са обвързващи и всяка държава членка остава свободна да реши какъв подход да възприеме.

- **Избор на инструмент**

С препоръката на Комисията от 2008 г. относно управлението на ИС в дейностите по трансфер на знания беше внесена кардинална промяна за много публично финансирани създатели на знания. Публикувано през 2013 г.[15] проучване показа, че почти всички от участвалите в проучването държави (92 %) са посочили, че националните и регионалните правителства са подпомагали развитието в университетите и другите публични научноизследователски организации на капацитета и уменията по отношение на трансфера на знания. Някои държави членки са направили стратегически инвестиции в инфраструктури и услуги за трансфер на знания, като например служби

[15] Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Barjak, F., Perrett, P., Es-Sadki, N., и др., *Проучване на трансфера на знания за периода* 2010—2012 г.: *окончателен доклад (Knowledge transfer study 2010-2012 : final report)*, Служба за публикации, 2014 г.

за трансфер на технологии и други посредници, а други са въвели специфични за ИС политики, като например Националния протокол за ИС в Ирландия. Въпреки тези постижения ЕС все още изостава от своите световни конкуренти по отношение на превръщането на научно обосновани идеи в иновации[16], а движението на знания в рамките на ЕС продължава да бъде непоследователно[17]. Цифровизацията, отворената наука и отворените иновации са променили драстично екосистемата, в която действат участниците в областта на НИИ, и ЕС трябва съответно да се адаптира.

В работния документ на службите на Комисията от 2020 г., придружаващ съобщението на Комисията „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“, подобряването на трансфера и на оползотворяването на знанията в ЕС беше определено като изключително предизвикателство.[18] Това, което ни липсва, е всеобхватна европейска стратегия за оползотворяване, която да задава насока и цели и да съдържа указания за управление на отношенията в областта на НИИ с цел насърчаване на сътрудничествата за оползотворяване, включително съвети за управлението и използването на ИС. Необходимо е да се вземат предвид по-сложните екосистеми за НИИ и да се включи по-широк кръг от заинтересовани страни и участници, за да се осигурят динамични потоци от знания.

Предишните ръководни принципи от 2008 г. бяха приети под формата на препоръка на Комисията. Избраният инструмент за настоящите ръководни принципи е препоръка на Съвета поради политическия контекст, а именно необходимостта да се подобри оползотворяването и да се увеличат общественото и икономическото въздействие на НИИ, както е посочено в Препоръката на Съвета „относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа“. По този начин държавите членки ще имат по-силно чувство за принадлежност към принципите, ще се увеличи тяхната видимост и ще се насърчи приемането от страна на ЕС на позиция за получаване на по-голяма социално-икономическа стойност от резултатите от научните изследвания и иновациите, без да се налагат правно обвързващи разпоредби.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

• Консултации със заинтересованите страни

Мненията на заинтересованите страни са събирани неколкократно. Настоящото предложение е резултат от процеса на съвместна работа на държавите членки в рамките на Форума за преход на ЕНП (създаден като неформална експертна група на Комисията) и по-специално подгрупата на форума за оползотворяване на знанията, която имаше конкретната задача и необходимия експертен опит да съветва Комисията при изготвянето на ръководни принципи за оползотворяването на знанията. В периода

---

16 Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Постижения на ЕС в областта на науката, научните изследвания и иновациите, 2020 г.: 11 препоръки за справедлива, екологична и цифрова Европа (Science, research and innovation performance of the EU, 2020 : 11 recommendations for a fair, green and digital Europe), Служба за публикации, 2021 г.

17 Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, *Доклад за напредъка по ЕНП за 2018 г.: Европейското научноизследователско пространство: заедно в изграждането на Европа на научните изследвания и иновациите (ERA progress report 2018 : the European Research Area : advancing together the Europe of research and innovation)*, Служба за публикации, 2019 г..

18 SWD(2020) 214 final.

април — май 2021 г. беше проведено проучване на тема „Ръководни принципи за оползотворяването на знанията“, което беше насочено към държавите членки и държавите от Европейското икономическо пространство с цел да се събере обратна информация относно актуалното състояние и въздействието на препоръката на Комисията от 2008 г. относно управлението на ИС в дейностите по трансфер на знания. Между юли и септември 2021 г. беше проведена и обществена консултация относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията, с цел да се проучат мненията на широк кръг заинтересовани страни[19].

Резултатите от тези консултации ясно показват необходимостта от актуализация, която да насърчи културната промяна, като се премине от традиционното разбиране за трансфер на знания към оползотворяване на интелектуалните активи, генерирани от широк набор от дейности за НИИ, включващи все по-голям обем съвместна работа между различни видове участници в екосистемите за НИИ. В сравнение с препоръката на Комисията от 2008 г. обхватът на насоките следва да бъде разширен, така че освен университетите и публичните научноизследователски организации да включва по-широк кръг участници, като например отделни изследователи, иноватори и предприятия от всякакъв мащаб, публични администрации и гражданското общество. Увеличеният обем на съвместната работа и споделянето на резултатите от научните изследвания изисква разглеждане на ранен етап на контрола и собствеността върху всички видове интелектуални активи на всеки етап от процеса на НИИ.

Съответните заинтересовани страни и представителни организации бяха поканени да споделят мненията си на срещата на свързаните с ЕНП заинтересовани страни на 16 март 2022 г. Тези мнения са взети предвид в настоящото предложение.

- **Оценка на въздействието**

За настоящото предложение не се изисква оценка на въздействието и такава не беше извършена. Като действие, определено в съобщението на Комисията „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“ обаче, то се основава в голяма степен на аналитичната работа и доказателствата в подкрепа на новото европейско научноизследователско пространство (Работен документ на службите на Комисията от 2020 г., придружаващ съобщението на Комисията „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“). В него се стига до заключението, че на равнището на ЕС, на национално и на регионално равнище са разработени много стратегии, инструменти и мерки от частни и публични участници с цел подобряване на трансфера и оползотворяване на знанията. По-ефективната политика за оползотворяване на знанията изисква обаче преминаване към по-цялостен подход с цел да се създаде стойност от знанията и резултатите от НИИ да се превърнат в устойчиви решения с икономическа стойност и полза за обществото.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Не се прилага.

[19] Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, *Консултация със заинтересованите страни относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията: доклад за резултатите*, Служба за публикации, 2021 г.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

Като част от плана за действие за ЕНП настоящото решение ще бъде предмет на съответния механизъм за наблюдение, оценка и докладване, посочен в него.

2022/0233 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно ръководните принципи за оползотворяването на знанията

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292, първо и второ изречение от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

(1) На 10 април 2008 г. Комисията прие Препоръка относно управлението на интелектуалната собственост (ИС) в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации[20]. В своята резолюция от 30 май 2008 г.[21] Съветът приветства и подкрепи препоръката и кодекса на добрите практики. Препоръката и кодексът на добрите практики бяха стимул за много публично финансирани създатели на знания. Някои държави членки направиха стратегически инвестиции в инфраструктури и услуги за трансфер на знания, като например служби за трансфер на технологии и други посредници; други въведоха специфични за ИС политики, като например Националния протокол за ИС в Ирландия. Като част от инициативата „Съюз за иновации“ (2010 г.)[22] на равнището на ЕС бяха разработени допълнителни дейности за насърчаване на трансфера на знания.

(2) В заключенията на Съвета относно засилване на движението на знания в ЕС, приети на 29 май 2018 г.[23], се счита, че ЕС трябва да използва пълноценно относимите научни и технологични знания, които произвежда, и да осигури по-ефективен трансфер на резултатите от проектите за НИИ към обществото и промишлеността, за да се увеличи максимално въздействието на инвестициите в НИИ. Съветът също така приканва държавите членки да проучват и споделят най-добрите практики в областта на трансфера на знания и призовава Комисията да разработи и изпълни стратегия за разпространение и практическо приложение на резултатите с цел по-нататъшно увеличаване на наличността и използването на резултатите от проектите за НИИ и ускоряване на тяхното потенциално внедряване.

---

20 C(2008) 1329.

21 Резолюция на Съвета относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации, 10323/08.

22 COM(2010) 546 final.

23 Документ на Съвета 9507/18.

(3) Съобщението на Комисията „Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“, прието на 30 септември 2020 г.[24], включва като една от основните цели на новото ЕНП укрепване на иновационните общества с цел разпространение на знания и създаване на стойност, и действие за „[а]ктуализиране и разработване на ръководни принципи за създаване на висока стойност на знанията и кодекс на добрите практики с цел интелигентно използване на интелектуалната собственост“.

(4) В „Нова промишлена стратегия за Европа“[25] и в нейната актуализация от 2021 г. се подчертава значението на управлението на ИС, а именно повишаване на осведомеността на научноизследователската общност за ИС, и се обявява стратегия по отношение на стандартизацията, която ще позволи да се заеме по-категорична позиция по отношение на интересите на ЕС. Сред основните приоритети на Плана за действие на ЕС в областта на ИС[26] са „поощряване на ефективното използване и внедряване на ИС“, както и „гарантиране на улесняването на достъпа до защитени с ИС активи и на тяхното споделяне“.

(5) В стратегията на ЕС за стандартизацията[27] се подчертава значението на повишаването на стратегическата осведоменост за стандартизацията сред изследователите и на ангажирането на ранен етап на общностите за научни изследвания и иновации по отношение на стандартизацията като начин за развитие на съответните експертни познания и умения. В стратегията също така се посочва, че до средата на 2022 г. Комисията ще изготви кодекс на практиките за изследователите в областта на стандартизацията, за да се укрепи връзката между стандартизацията и НИИ.

(6) В заключенията на Съвета относно „Ново европейско научноизследователско пространство“, приети на 1 декември 2020 г.[28], се приветства инициативата на Комисията да преразгледа препоръката от 2008 г. относно управлението на ИС в дейностите по трансфер на знания и кодекса на добрите практики в съответствие с новата промишлена стратегия за Европа.

(7) В препоръката на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно „Пакт за научни изследвания и иновации в Европа“[29] оползотворяването на знанията се определя като една от приоритетните области за съвместни действия в подкрепа на ЕНП. В пакта създаването на стойност и общественото и икономическото въздействие се признават като част от общия набор от ценности и принципи за НИИ в Съюза, които държавите членки следва да вземат предвид при разработването на своите системи за НИИ.

(8) Програмата за политиката за ЕНП за периода 2022—2024 г., приложена към заключенията на Съвета относно „Бъдещото управление на европейското научноизследователско пространство“ от 26 ноември 2021 г.[30], включва действие за „Актуализиране на насоките на ЕС за оползотворяване на знанията“. Първият резултат от това действие ще бъде „Разработване и утвърждаване на ръководни

---

24 COM(2020) 628 final.
25 COM(2020) 102 final и COM(2021) 350 final.
26 COM(2020) 760 final.
27 COM(2022) 31 final.
28 Документ на Съвета 13567/20.
29 Препоръка (ЕС) 2021/2122 на Съвета от 26 ноември 2021 г. относно Пакт за научни изследвания и иновации в Европа, ОВ L 431, 2.12.2021 г., стр. 1.
30 Документ на Съвета 14308/21.

принципи за оползотворяването на знанията“. Действието включва също и разработването на Кодекс на добрите практики за интелигентно използване на ИС и Кодекс на добрите практики за изследователи по отношение на стандартизацията, с цел да се предоставят по-подробни насоки относно начина, по който се прилагат някои аспекти на оползотворяването на знанията.

(9) Отворената наука[31] е стандартен метод за работа при рамковите програми на ЕС за научни изследвания и иновации и още една приоритетна област за съвместни действия в програмата за политиката относно ЕНП за периода 2022—2024 г. С препоръката на Комисията „относно достъпа до научна информация и нейното съхранение“[32] държавите членки се насърчават да определят и прилагат национални политики за разпространението на научни публикации и за свободен достъп до тях, както и за управление на научноизследователски данни, по-специално чрез Европейския облак за отворена наука. В окончателния доклад за платформата на политиката за отворена наука[33] сред елементите, които трябва да включва една споделена научноизследователска система за иновации, са посочени повишаването на осведомеността за стойността на ИС и управлението на активите в областта на ИС. В заключенията на Съвета относно „Оценка на научните изследвания и прилагане на отворената наука“, приети на 10 юни 2022 г.[34], се предлага при развитието на системите за оценка на научните изследвания в Европа да се изисква да се взема под внимание оползотворяването на знанията.

(10) В съобщението на Комисията „Европейска стратегия за данните“, прието на 19 февруари 2020 г.[35], се настоява да се използват възможностите на данните за социалното и икономическото благо, и че този потенциал следва да бъде поставен в услуга на отговора на нуждите на отделните граждани и по този начин да се създаде стойност за икономиката и обществото. Основаните на данни иновации ще донесат огромни ползи на гражданите, например посредством подобрена персонализирана медицина, нова мобилност, а също така посредством приноса си към Европейския зелен пакт.

(11) В съобщението на Комисията „По-добро регулиране: обединяване на силите за по-добро законотворчество“, прието на 29 април 2021 г.[36], се подчертава, че научните доказателства са един от основните елементи на по-доброто регулиране, който е от жизненоважно значение за точното описание на проблема, истинско разбиране на причинно-следствените връзки, а следователно и интервенционната логика, както и за оценка на въздействието. За висококачествените изследвания е необходимо време, затова, за да се гарантира наличието на съответни доказателства, когато са потребни, е необходимо нуждите от доказателства да се предвиждат и координират по-добре. Това

---

31 Отворена наука означава подход към научния процес въз основа на отворени съвместни дейности, инструменти и разпространение на знания, както е определено в Регламент (ЕС) 2021/695, ОВ L 170, 12.5.2021 г., стр. 15.

32 Препоръка (ЕС) 2018/790 на Комисията, OJ L 134, 31.5.2018 г., стр. 12.

33 Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Mendez, E., *Напредък по отношение на отворената наука: към система за споделени знания в областта на научните изследвани:окончателен доклад за платформата на политиката за отворена наука* , Lawrence, R.(редактор), Служба за публикации, 2020 г.

34 Документ на Съвета 10126/22.

35 COM(2020) 66 final.

36 COM(2021) 219 final.

означава също и по-добро мобилизиране и ангажиране на научноизследователската общност в регулаторния процес.

(12) Насърчаването на общоприложими умения, като например предприемачество, творчество, критично мислене и гражданска ангажираност са сред целите на съобщенията на Комисията „относно постигането на европейското пространство за образование до 2025 г.“[37], „европейската стратегия за университетите“[38] и „европейската програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост“[39]. Със стратегическата рамка на европейското пространство за образование се насърчава сътрудничеството и взаимното обучение между държавите членки и ключовите заинтересовани страни, например под формата на работни групи.

(13) Екосистемата за научни изследвания и иновации се е променила значително от препоръката на Комисията от 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания. Необходима е актуализация, която да бъде насочена към оползотворяването на всички активи от знания, генерирани от различни видове участници в една динамична екосистема за научни изследвания и иновации. Необходимо е да се преодолеят нови предизвикателства, като например все по-сложните вериги за създаване на стойност в областта на знанията, новите пазарни възможности, създадени от нововъзникващите технологии, новите форми на сътрудничество между промишлеността и академичните среди и публичния сектор и академичните среди, участието на гражданите, както и реципрочността при управлението на интелектуалните активи в контекста на международното сътрудничество в областта на НИИ.

(14) Разнообразието от канали и инструменти за оползотворяване на знанията[40] следва да бъде отразено, за да се обърне внимание на иновациите в областта на устойчивостта, социалната сфера и политиката, и да се насърчи мултидисциплинарното сътрудничество, което надхвърля технологичните области, като включва дисциплини като социални науки, хуманитарни науки и изкуства, например чрез разглеждане на взаимовръзките между политиките в социалната сфера и в областта на околната среда или политиките в икономическата сфера и в областта на околната среда.

(15) Целта на ръководните принципи за оползотворяването на знанията е да се приеме обща позиция по отношение на мерките и политическите инициативи за подобряване на оползотворяването на знанията в ЕС.

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

---

37 COM(2020) 625 final.
38 COM(2022) 16 final.
39 COM(2020) 274 final.
40 *Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Канали и инструменти за оползотворяване на научните изследвания и иновациите: ускоряване на превръщането на знанията в нови устойчиви решения*, Служба за публикации, 2020 г.

РЪКОВОДНИ ПРИНЦИПИ ЗА ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕТО НА ЗНАНИЯТА

КОНТЕКСТ И ОБХВАТ

През 2008 г. Европейската комисия издаде Препоръка относно управлението на ИС в дейностите по трансфер на знания и кодекс на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации. Препоръката бе насочена основно към публичните научноизследователски организации[41].

Оползотворяването на знанията е процес на създаване въз основа на знания на социална и икономическа стойност чрез свързване на различни области и сектори и превръщането на данни и резултати от научни изследвания в устойчиви продукти и решения, които облагодетелстват обществото от гледна точка на икономическия просперитет, ползите за околната среда, напредъка и създаването на по-добри политики. Акцентирането върху оползотворяването на знанията налага да се разшири обхватът на препоръката от 2008 г., така че да се включи цялата екосистема за НИИ и участниците в нея.

Оползотворяването на знанията представлява смяна на парадигмата, при която се въвеждат нови аспекти, които ще създадат стойност от съществуващи и бъдещи научни изследвания и иновации и от активи от знания, включително латентни знания[42]. Оползотворяването на знанията ще доведе до ползи за изготвянето на политики и до нови начини за наблюдение и оценка на научните изследвания и иновациите чрез разработването на показатели и инструменти за измерване. То ще се отрази на финансирането на научните изследвания и иновациите и ще добави стойност към науката и научните изследвания и резултатите от тях. За оползотворяването на знанията е необходимо да се привлекат участниците в екосистемата за НИИ и ползвателите/бенефициерите на знания и иновации, като се поставя специално ударение върху използването и повторното използване на знанията в полза на обществото. В този контекст оползотворяването на знанията представлява по-широко понятие от разпространението, което включва оповестяване и достъпност на знанията и резултатите.

Управлението на интелектуалните активи е от съществено значение за ефикасното оползотворяване на знанията. Интелектуалните активи обхващат всички резултати или продукти, генерирани в резултат на всякакви дейности за НИИ (например патенти, авторски права, търговски марки, публикации, данни, ноу-хау, прототипи, процеси, практики, технологии, изобретения, софтуер и др.)[43]. Акцентирането върху управлението и защитата на правата върху ИС ограничава възможностите за създаване

---

41 Терминът „публична научноизследователска организация“ включва както специализирани организации за технологични изследвания, така и висши училища, които се занимават с дейности в областта на научните изследвания и технологичното развитие и научноизследователското обучение (RDT) със значителна финансова подкрепа от публични и квазипублични (например благотворителни и нестопански) източници, https://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/metcalfe_report5.pdf.

42 Латентни знания са всички знания, които не могат да бъдат кодифицирани и предадени като информация чрез документация, академични трудове, лекции, конференции или други комуникационни канали. Подобни знания се предават по-ефективно сред лица с общ социален контекст и физическа близост, както е обяснено в доклада на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) „*Global Competition for Talent: Mobility of the Highly Skilled“ (Световна надпревара за таланти: мобилност на висококвалифицирани работници)*, точка 9 от резюмето.

43 Интелектуалните активи могат да включват и резултатите и продуктите от дейности по обучение, когато това е уместно.

на стойност. За извличането на пълната стойност на интелектуалните активи, генерирани от дейности за НИИ, е необходимо организациите, извършващи дейности за НИИ, да управляват интелектуалните активи в широкия смисъл на думата — както тези, за които може да се постигне правна сигурност (патенти, авторски права, търговски марки и др.), така и други интелектуални активи, които могат да бъдат използвани в дейности по оползотворяване. Това налага разработването на стратегии за управление и насърчаване на специфични и общоприложими умения за използване на пълната стойност на генерираните интелектуални активи.

Възприемането на откритостта като принцип благоприятства създаването на стойност[44], а използването на инструменти за управление на интелектуални активи може да доведе до по-добро използване на резултатите, да допринесе положително за иновациите и да увеличи общата добавена стойност на научните резултати[45]. По отношение на принципа „отворен във възможно най-голяма степен и ограничен, доколкото е необходимо“ е важно да се осъзнае, че както при отворената наука, така и при отворените иновации[46] се използват и прилагат инструментите за управление на интелектуални активи. Разумното използване на резултатите от научни изследвания за създаване на социално-икономически ползи също ще има принос към общата стойност и значение на научните изследвания за обществото.

Предприемаческите практики, процеси и умения, както и тези, които улесняват ангажирането на гражданите, гражданското общество и създателите на политики, са необходими компоненти на успешните инициативи за оползотворяване на знанията. Превръщането на знанията в нова стойност, независимо дали става въпрос за поетапни или за революционни иновации, основаното на доказателства създаване на политики или гражданско благосъстояние изисква проактивни/предприемачески нагласи или култури, или такива за съвместна работа/междусекторно участие, съчетани с предприемачески усилия на някои или всички етапи от процеса на оползотворяване. По този начин процесът на оползотворяване може да вдъхнови корекции в образователните системи с цел да се полагат по-добри грижи за уменията, компетентностите и нагласите, които биха довели до по-високо равнище на творчество и създаване на обществена стойност. Поради това разработването и използването на предприемачески подходи и подходи, ориентирани към ангажираност/сътрудничество, е от съществено значение за ефективността на оползотворяването.

Предприемаческите процеси и методи[47] са основани на експериментални открития, съвместно създадени действия, които надхвърлят организационните граници и

---

44 ОИСР, *„Making Open Science a Reality“* (Да превърнем отворената наука в реалност), Анализи на ОИСР относно политиката в областта на науката, технологиите и индустрията, № 25, OECD Publishing, Париж, 2015 г.

45 Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации, *Отворена наука и права на интелектуална собственост: как могат да взаимодействат по-успешно? : актуално състояние и отражения:резюме*, 2022 г.

46 Основната предпоставка за отворените иновации е процесът на иновации да се отвори за всички активни участници, така че знанията да могат да се разпространяват по-свободно и да се превръщат в продукти и услуги, които създават нови пазари, като се насърчава по-развита култура на предприемачество, Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, *Отворени иновации, отворена наука, отвореност към света: визия за Европа (Open innovation, open science, open to the world : A vision for Europe)*, Служба за публикации, 2016 г., стр. 13.

47 Тук предприемаческият процес се разглежда като основан на открития метод за справяне с предизвикателствата и възможностите, свързани с пазара и обществото, чрез експериментално

включват много допълващи се компетентности. За такива процеси и методи се изискват необходимите социално-предприемачески умения и способности, за да се улесни разпространението на социални знания извън търговската реализация. Използването на мрежи, средства и инструменти за отворен метод на координация от стратегическата рамка на европейското пространство за образование (ЕПО) ще стимулира оползотворяването на знанията и развитието на свързани умения.

Поради това ръководните принципи следва да обхващат разработването, използването и управлението на предприемачески практики, процеси и умения на всички равнища на обществото в частния и публичния сектор, участващи в оползотворяването на знанията. Поради този нов обхват от създателите на политики се изисква да съгласуват съответно целите на своите политики и да въведат нови подходи, необходими за оползотворяване на знанията. Настоящите ръководни принципи имат за цел да помогнат на създателите на политики в държавите членки да направят това.

Ето защо ръководните принципи в настоящата препоръка се отнасят до инициативи на политиката, насочени към всички категории действащи лица в екосистеми, участващи в дейности за НИИ, като например:

- академичните среди, университетите, организациите за научни изследвания и технологии и други публични научноизследователски организации, както и академии и научни общества;
- организации на гражданското общество, граждани и неправителствени организации;
- частни инвеститори, финансиращи и инвестиционни организации, включително фондации и благотворителни организации;
- физически лица, например иноватори, изследователи, учени и студенти;
- промишленост, включително малки и средни предприятия (МСП), стартиращи предприятия, обособени нови предприятия, развиващи се предприятия и социални предприятия;
- посредници (например специалисти по трансфер на знания и технологии, бизнес инкубатори, научни паркове, регионални, национални и европейски иновационни центрове, експерти по интелектуална собственост, консултанти и специалисти по подпомагане на иновациите, екипи за научна комуникация и ангажиране с политики, организации за знания за политики/научни консултации, специалисти по ангажиране на гражданите и др.);
- национални, регионални и местни органи, създатели на политики и доставчици на обществени и частни услуги (например болници, доставчици на обществен транспорт и енергия);
- частни организации за научни изследвания;
- инфраструктури за научни изследвания и иновации и авангардни пилотни съоръжения;

разработване и използване на интелектуални активи за създаване на нови и полезни стойности (иновации) за дадена група от заинтересовани страни.

- органи за стандартизация.

Посочените по-долу ръководни принципи са формулирани така, че да са приложими по отношение на всички или повечето от горепосочените категории. Прилагането на принципите обаче трябва да бъде адаптирано към целевите участници чрез кодекси на добрите практики, които да бъдат създадени съвместно със заинтересованите страни. Всеки един кодекс на добрите практики може да бъде тематичен (например за интелектуалните активи, сътрудничеството между академичните среди и промишлеността или сътрудничеството между академичните среди и публичния сектор) или да бъде насочен към един или няколко от горепосочените участници (например специалисти по трансфер на знания, стартиращи предприятия или дружества от всякакъв мащаб). За кодексите на добрите практики ще бъде полезен и обменът с общността на Европейския институт за иновации и технологии (EIT).

Ръководни принципи

Настоящите ръководни принципи нямат задължителен характер. Това означава, че при прилагането им следва да се спазва международното и националното законодателство, както и правото на ЕС (включително правилата за държавна помощ), и те следва да бъдат взети предвид в усилията за постигане на правна рамка на ЕС, която е благоприятна за оползотворяването на знанията. Всички ръководни принципи трябва да се прилагат с оглед на възможно най-широката обществена употреба[48], включително принос към устойчивото общество в съответствие с насоките на ЕС за справяне с чуждестранна намеса в научните изследвания и иновациите[49].

Оползотворяването на знанията е сложен процес, който изисква значителни ресурси, за да се гарантира, че в ЕС се развива и поддържа необходимият набор от умения и капацитет, чийто мащаб да може да бъде увеличен. Следва да се продължат и увеличат инвестициите в развитието на специалисти и посредници в областта на трансфера на знания, които да действат като посредници между съответните участници в научните изследвания и иновациите. Особено важно е насърчаването на МСП чрез стабилни, основани на университетите регионални екосистеми за иновации, както и насърчаването на проактивност при стартиращи предприятия, развиващи се предприятия и дружества от всякакъв мащаб, и убеждаването на индустриалните партньори да бъдат отворени за поемане на рискове.

Държавите членки, създателите на политики и другите съответни участници следва да предприемат следните мерки в посочените по-долу области.

Оползотворяване на знанията в политиката в областта на научните изследвания и иновациите

- Гарантиране на наличието на национални структури за подкрепа, които да помогнат на организациите да се запознаят с обхвата на настоящата препоръка за оползотворяване на знанията, оценяване на последиците от

[48] Когато е възможно и в зависимост от контекста, при дейностите по оползотворяване на знанията освен традиционните съображения за печалба следва да се вземат предвид нуждите на обществото и ползите за него. Пример за това е социално отговорното лицензиране, при което лицензирането на интелектуални активи трябва да гарантира, че ценообразуването на крайните продукти и услуги не нарушава достъпността.

[49] Европейска комисия, Генерална дирекция „Научни изследвания и иновации“, Справяне с чуждестранната намеса в научните изследвания и иновациите: работен документ на службите на Комисията, 2022 г.

нея за тях, мобилизиране на финансови и нефинансови ресурси за прилагането ѝ на практика и разработване на необходимите стратегии и практики за нейното прилагане и популяризиране;

- гарантиране, че политиките и практиките за създаване на стойност се определят, прилагат и публикуват на организационно равнище;
- гарантиране, че при финансираните от правителството дейности за НИИ се разглеждат възможно най-широката обществена употреба и оползотворяването на интелектуалните активи, генерирани от дейности за НИИ и включващи всички участници в екосистемата, в съответствие с правилата на ЕС за държавна помощ;
- укрепване на структурите, процесите и практиките при използването на резултатите от научните изследвания и научните знания за изработване и прилагане на публични политики и за разработване и преразглеждане на стандарти;
- насърчаване на равенството, многообразието и приобщаването в дейностите по оползотворяване на знанията, техните цели и лицата, участващи в тези дейности, например чрез разнообразни изследователски екипи и съдържание в областта на НИИ, което отразява перспективите, поведението и нуждите на различни групи в обществото.

Умения и способности

- Насърчаване и подпомагане на развитието на уменията и способностите, необходими за разработване и осъществяване на операции за оползотворяване на знанията, включващи всички заинтересовани страни — от студенти, изследователи и изобретатели до професионални посредници, както и от ползватели на технологии до създатели на политики;
- гарантиране, че между академичните среди, промишлеността и публичния сектор са създадени схеми за мобилност с цел улесняване на развитието на умения и взаимното обогатяване с компетентности и практики сред участниците в оползотворяването на знанията на национално равнище и на равнището на ЕС;
- гарантиране, че латентните знания на лицата, генериращи интелектуалните активи, по отношение на които трябва да има оползотворяване, са неразделна част от процеса на оползотворяване. Това означава, че е важно да се насърчават подходи на участие, които правят възможно включването в иновациите и оползотворяването на таланти, умения и латентни знания;
- насърчаване и улесняване на мултидисциплинарни сътрудничества, които надхвърлят технологичните области и включват дисциплини като социални науки, хуманитарни науки и изкуства, както и подходи на съвместно създаване.

Система от стимули

- Разработване на подходяща и справедлива система от стимули и гарантиране, че тези стимули са налице за всички участници в екосистемата за НИИ, по-специално за изследователите, новаторите,

студентите и персонала на университетите и публичните научноизследователски организации, за да могат те да изучават, прилагат и практикуват оползотворяване на знанията, както и да привличат и задържат таланти;

- предвиждане на мерки, чрез които МСП, гражданското общество, гражданите, крайните ползватели и публичните органи да бъдат активни партньори в съвместното създаване на иновации с добавена стойност, като по този начин се подобряват достъпът до знания и тяхното използване, придобиването на умения, както и се насърчава съвместното експериментиране.

Управление на интелектуални активи

- Гарантиране, че политиките и практиките за управление на интелектуалните активи се определят, прилагат и популяризират във всички организации, участващи в оползотворяването на знанията;
- повишаване на осведомеността сред университетите, организациите за научни изследвания, публичните органи и предприятията относно значението на управлението на интелектуалните активи в международна среда;
- гарантиране, че интелектуалните активи, разработени чрез публично финансирани дейности за НИИ в ЕС, се управляват и контролират по начин, по който да се отчитат и увеличават в максимална степен социално-икономическите ползи, включително приносът към устойчивостта за ЕС като цяло;
- повишаване на осведомеността за практики и инструменти за управление на интелектуални активи в отворената наука и внедряването им с цел улесняване на използването на резултати и данни за иновациите;
- гарантиране на ефективното управление на интелектуалните активи в процесите за отворени иновации, например чрез подпомагане на активното създаване на портфейл и подкрепа за платформи, свързващи предлагането и търсенето на интелектуални активи, за да увеличи в максимална степен създаването на стойност за всички участници.

Уместност при схемите за публично финансиране

- Гарантиране, че при държавното финансиране на НИИ се отчита и се засилва прилагането на принципите на оползотворяването на знанията при научните изследвания, които ще бъдат финансирани;
- обмисляне на специфични схеми за финансиране, които да допълват финансирането на научните изследвания, за да се гарантира, че оползотворяването се стимулира на ранен етап от научните изследвания, като се предоставят насоки за допълнителни възможности за финансиране на оползотворяването на знанията.

Взаимно обучение

- Насърчаване и подпомагане на националните и трансграничните процеси и практики за взаимно обучение с цел разпространение и насърчаване на

обмена на най-добри практики[50], казуси, модели за подражание, придобити знания и разработване на общи спецификации за оползотворяване на знанията;

- извършване на сравнителен анализ на успешни организации, екосистеми и инициативи за оползотворяване на знанията с цел разработване и популяризиране на общи концепции, модели и стимули, които да служат като ръководство за оценка и прилагане на управлението и процесите за оползотворяване на знанията. Използване и на експертния опит, мрежите и придобитите знания от съответните организации, като например Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост, Европейското патентно ведомство, мрежата „Enterprise Europe“, Европейския институт за иновации и технологии и техните общности за знания и иновации, както и други международни, европейски или национални организации;
- насърчаване на университетите и публичните научноизследователски организации да обединяват своите ресурси, опит, данни и инфраструктура в различни дисциплини, държави и региони, за да се популяризират повече практики за взаимно обучение.

Показатели

- Гарантиране, че входните данни, поведението и резултатите от процеса на оползотворяване на знанията, включително целият набор от канали и пътища за оползотворяване на знанията, са отразени и обхванати от достатъчен брой показатели за оползотворяване на знанията. Гарантиране, че при определянето на индикаторите са използвани съответните количествени и качествени показатели;
- насърчаване на съвместните усилия за приемане на общи, съгласувани определения, показатели и индикатори, които да спомогнат за подобряване на резултатите на ЕС при оползотворяването на знанията, като се вземат предвид контекстуалните различия между държавите членки и участниците в процеса на оползотворяване на знанията и спецификите на различните сектори;
- насърчаване, подпомагане и стимулиране на организациите, оползотворяващи знания, да събират, споделят и използват показатели, които подобряват обучението и резултатите на участниците в оползотворяването на знанията в ЕС.

Наблюдение и оценка

- Гарантиране, че практиките за наблюдение и оценка, използвани за оценяване на операциите по оползотворяване на знания, са междусекторни, вземат се предвид съществуващите рамки и се отчитат всички видове ползи за различните заинтересовани страни и различните резултати от оползотворяването на знанията, включително приноса към устойчивостта;

[50] На платформата за оползотворяване на знанията на Европейската комисия е налично хранилище с примери за най-добри практики, което е постоянно отворено за подаване на нови примери за най-добри практики.

- разработване на допълнителни инструменти за наблюдение и оценка на оползотворяването на знанията с цел измерване на напредъка и степента на зрялост на интелектуалните активи и усилията за иновации в рамките на процеса на оползотворяване на знанията. Тези инструменти следва да са насочени както към създаването на стойност, така и към приноса ѝ за прехода към устойчиво общество. След като този модел бъде разработен — насърчаване на използването му и развиването на полезни взаимодействия с други съответни действия на политиката за ЕНП.

С настоящото се отменя препоръката на Комисията от 10 април 2008 г. относно управлението на интелектуалната собственост в дейностите по трансфер на знания и кодекса на добрите практики за университетите и другите публични научноизследователски организации.

Съставено в Брюксел на […] година.

За Съвета
Председател